

VESZTERGOMBI GYÖRGY, 1943–2016

Vesztergombi György eltávozott. Korunk egyik legnagyobb kísérleti részecskefizikusa volt, meghatározó szerepet játszott csaknem valamennyi magyar vonatkozású részecskefizikai együttműködés megalapításában. A *Fizikai Szemle* jelen számát jórészt neki szenteljük, a cikkeket tanítványai és munkatársai írták, és azokból hihetetlenül sokoldalú fizikus képe bontakozik ki.

Gyuri egészen fiatalon kitűnt remek ötleteivel és kimeríthetetlen munkabíráásával. Még nem is találkoztam vele, de már regéltek róla a 70-es években, Dubnában. Az egyik ilyen legenda szerint az együttműködés délutáni megbeszélésén felmerült egy megoldatlan probléma és Gyuri másnap reggel jelentkezett a megoldás 20 oldalas jelentésével. Amikor hosszú külföldi munka után hazatért Magyarországra, azonnal nekilátott az RMKI Részecskefizikai Osztály átszervezéséhez. A cikkekből kiderül, hogyan szervezte meg az L3-együttműködés magyar csoportját, vitte be Magyarországot az NA49- (később NA61-), ALICE- és CMS-együttműködésekbe.

Nem lehetett neki nemet mondani. Engem, aki addig csak alacsony energiás fizikával foglalkoztam, rábeszélte, szervezzek csoportot a LEP elektron-positron ütköztető OPAL-kísérletéhez, pedig ezzel a saját L3-csoportjának csinált konkurenciát. Rávette a magyar részecskefizikus-közösséget, támogassa Magyarországot csatlakozását az LHC két kísérletéhez, a CMS-hez és az ALICE-hoz (*Élet-halál kérdése, hogy mindkettőhöz csatlakozunk!* – mondta mindenütt), majd a döntéshozókat, hogy írják alá a csatlakozást és fizessék be a magyar hozzájárulást a két kísérlet megépítéséhez. Akkor az a furcsa helyzet állt elő, hogy Magyarországot utolsónak írta alá a csatlakozást és elsőként fizette be a hozzájárulást.

Jórészt neki köszönhető Magyarországot számos részecskefizikai tevékenysége:

- a *Budapest-fal* nevű detektorelem megépítése az NA49-kísérlethez;
- sikeres részvétel a CMS-kísérlet *Hadron Forward* kaloriméterének megépítésében;
- a hihetetlenül sikeres *Detector Data Link* gyors adatgyűjtő rendszer létrehozása és legyártása eredetileg az ALICE-kísérlethez, amelyet utána tucatnyi más, nagy kísérlet is felhasznált;
- a *CERNtech* kisvállalkozás létrehozása az RMKI-CERN együttműködés technikai támogatására;
- Magyarország belépése az LHC Computing Grid rendszerbe és a CMS egyik legsikeresebb Tier-2 adatelemző központjának létrehozása az MTA KFKI RMKI-ban;
- a Wigner FK bekapcsolódása a CERN gyorsító-technikai fejlesztésébe, különös tekintettel a lézeres plazmagyorsításra.

Mind ezt határozottan, lelkesen, mindig optimistán, jó humorral és elképesztő kitarással vitte végbe.

Részecskefizikát oktatott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, tanítványai mindenütt ott vannak, ahol kísérleti részecskefizika folyik. Részt vett az L3-kísérlet fotonütköztetési tanulmányaiban, és amikor ottani tanítványa, *Csilling Ákos* e témában megszerezte PhD-fokozatát, majd átjött hozzánk, az OPAL-kísérletbe, hozta magával a témát és abból számos diplomamunka és PhD-fokozat született nálunk is.

Kitűnő előadásokat tartott mindig alkalmazkodva a hallgatóság érdeklődési szintjéhez, kisiskolásoktól egészen a saját csoportszemináriumunkig. Megalapításától kezdve ő volt a magyar CMS-csoport vezére és a magyar CERN-bizottság fizikus tanácsadója.

Reméljük, a tisztelt magyar fizikusközösség ugyanolyan szeretettel fogadja ezt az emlékszámot, amilyenel szerzői megírták.

Horváth Dezső
vendégszerkesztő

